

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ – СКЛАДОВА РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

О.А. Кириченко, д-р екон. наук, проф., Сумська обласна державна адміністрація; О.А. Нестеренко, Головне управління економіки Сумської обласної державної адміністрації

Активна інноваційна політика визначає конкурентоздатність продукції та економіки регіону взагалі. Важливим чинником науково-технічного та інноваційного прогресу має стати формування ефективного внутрішнього ринку високих технологій. Адже відомо, що саме досягнення науки і техніки, а не природні ресурси, навіть такі ліквідні, як нафта і газ, виявились джерелом значних національних багатств, якими в теперішній час володіють розвинуті країни. Наука стала головною рушійною силою в економіці.

Інноваційний процес передбачає:

- здійснення модернізації та технічного переобладнання діючих підприємств;
- реалізацію програми енергозбереження;
- технологічне переоснащення енергетичних потужностей;
- виробництво засобів технічного і технологічного оновлення агропромислового комплексу;
- задоволення попиту у сфері сучасних інформаційних послуг (інформатики, телекомунікацій, фінансових послуг, електронного зв'язку);
- технічне і технологічне переоснащення навчального процесу в середніх і вищих навчальних закладах, його інформаційне забезпечення;
- оновлення та впровадження у виробництво побутової техніки довготривалого користування.

У нашому суспільстві поки що зберігається потенціал інновацій та науково-технічних досліджень, але треба відверто сказати, що те, що ми маємо, – це здобутки минулої епохи.

Про це слід говорити, бо, якщо цей потенціал не отримає достатніх імпульсів зростання вже зараз, пройде небагато часу, і він себе вичерпає.

Тому необхідно будувати нову політику, враховуючи досвід країн-лідерів та існуючий науковий і матеріальний потенціал, який залишився у спадщину. Суттю цієї політики має бути створення системи, яка б, інтегруючи можливі ресурси розвитку, за допомогою ринкових механізмів, механізмів стимулювання інноваційного розвитку забезпечувала максимально високі темпи розвитку держави. Це вже не стільки застосування інновацій у сферах життя, а скоріше, - перехід до інноваційного принципу життя.

Стратегія інноваційного розвитку вже визначена у посланні Президента України до Верховної Ради України “Європейський вибір: концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку на 2002-2011 роки” і прийнята у суспільстві.

Перед нами стоїть задача реалізувати цю стратегію, якщо ми її не реалізуємо – ми відстанемо від світу назавжди. В цьому повинні бути наші стратегія й тактика. Практична реалізація цієї стратегії потребує суттєвих змін як в управлінні, так і в окремих сферах, в макроекономічній сфері, в упровадженні нормативно-правового регулювання.

І світовий досвід, і наша практика останніх років свідчать, що відокремлення державного управління від механізмів ринкової самоорганізації веде до нездатності вирішення масштабних проблем, забезпечення швидких темпів соціально-економічного розвитку. Тому їх необхідно ефективно поєднувати. Потрібен комплекс системних заходів для організації “інтелектуального штурму” щодо розробки відповідних заходів. Повинні працювати дійові робочі групи, які могли підготувати необхідні пропозиції і таким чином сприяти в найкоротші терміни вирішенню питання формування нормативно-правової бази, відповідної інфраструктури. Для цього необхідно буде подати на розгляд до Верховної Ради України цілий пакет документів законодавчого рівня, для того щоб внести відповідні корективи до вже прийнятого Закону України “Про інноваційну діяльність”.

Процеси, які відбуваються в інноваційній сфері Сумської області базуються на загальнодержавних принципах. За ініціативою обласної державної адміністрації, у 2003 р. розпочалася робота над програмою інноваційного розвитку галузей економіки регіону. Вона включає розробку не тільки макроекономічних показників розвитку економіки, що важливо для здійснення бюджетної і грошово-кредитної політики, а, перш за все, визначення пріоритетних напрямків технологічного оновлення виробництва. Ці пріоритети повинні задовольняти вимоги швидкого зростання валової доданої вартості та позитивно позначатися на житті людей. Головною складовою економічного розвитку області мають стати нові технології, які базуються на останніх досягненнях науки і техніки, враховують прогнози розвитку світових ринків збуту і пропозицій. Зрозуміло, що такий підхід вимагає здійснення певних організаційних заходів щодо залучення до формування програми широкого кола науковців, промисловців і підприємців.

Нова програма повинна об’єктивно врахувати існуючий стан галузей економіки області, його сильні та слабкі сторони, потреби внутрішнього і зовнішнього ринків, світові тенденції розвитку технологій. У результаті розробки програми будуть отримані:

- короткострокові (2-3 роки) і довгострокові прогнози розвитку економіки області та її окремих галузей;
- конкретні рекомендації щодо прийняття рішень обласною державною адміністрацією про пріоритетний розвиток нових технологічних напрямків і економіки в цілому;
- сформовані програми інноваційного розвитку галузей економіки області.

Визначення пріоритетних напрямків, підтримка їх розвитку низкою організаційних заходів обласної державної адміністрації, обласної ради, податковими і фінансовими важелями, дасть сигнал як для приходу

стратегічних інвесторів, так і для створення малих і середніх високотехнологічних виробництв.

Так, область виступила з ініціативою створення на базі наукових установ, вузів і промислових підприємств технологічного парку *“Наукові і навчальні прилади”*.

Нині лише 5,8 % машин і устаткування, якими оснащені наукові установи України, можна віднести до нового покоління. А матеріальне забезпечення для проведення лабораторних робіт із таких фундаментальних наук як фізика, хімія та біологія в школах не перевищує 20 %.

У рамках технопарку пропонується розгорнути виробництво навчальних приладів спільно з однією з найвідоміших у світі німецьких фірм, яка має столітній досвід такої роботи. Розглядається також можливість створення в Сумах центру колективного користування аналітичними приладами, основою якого стане комплекс інституту прикладної фізики, а також новітні наукові прилади вищої категорії, що випускає ВАТ *“Селмі”*. Таких електронних мікроскопів, мас-спектрометрів, спектро-фотометрів не має жоден інститут чи університет України. Тому послугами центру, якщо він буде створений у Сумах, зможуть користуватися науковці з інших областей нашої держави для виконання робіт у найсучасніших галузях науки і техніки.

Урядова комісія з інноваційної діяльності підтримала цю ініціативу, і ми чекаємо прийняття відповідного Закону Верховною Радою України. Планується формування регіональних програм і по інших галузях економіки.

Для координації інноваційної діяльності спільно з Національною академією наук України створено обласну науково-координаційну раду, до якої увійшли провідні науковці, виробничники і представники облдержадміністрації.

Раніше в області реалізацією інноваційних проектів займалося регіональне відділення Української державної інноваційної компанії, де була напрацьована велика база даних по розгляду та супроводженню інноваційних проектів.

За період існування регіонального відділення Державного інноваційного фонду в області ними розглянуто понад 150 проектів, профінансовано впровадження 45 проектів на загальну суму 14,6 млн. гривень. Завдяки цьому вперше в області налагоджено виробництво верстатів-качалок для видобутку нафти, вапняку, покрівельних матеріалів, гранульованих органічних добрив, трубчатих масляних радіаторів, технічного зволожувача для легкої промисловості, натуральних харчових барвників та концентратів з місцевої сировини.

На жаль, починаючи з 1999 р., надходження коштів до Сумського регіонального відділення Української державної інноваційної компанії не було і тому фінансування проектів не проводилось, а, починаючи з 2001 р., через внесення змін до податкового законодавства та Закону України *“Про Державний бюджет”* кошти на інноваційну діяльність зовсім не виділялись.

Вважаємо, що назріла необхідність створення в Україні організації або банку, які могли би стати складовою частиною фінансово-кредитної

структури в галузі реалізації інноваційних проектів. Справедливо буде вести мову про те, що Україні необхідна інноваційна політична стратегія, яка б враховувала сучасні світові реалії – процеси глобалізації, інтелектуалізацію та інформатизацію економіки, її інноваційну спрямованість. Вектор національного розвитку має відповідати принципам глобального включення – загальним єдиним технологічним стандартам; економічній, кадровій та інтелектуальній мобільності; швидкості наукових нововведень; індивідуалізму економічних і наукових стратегій.

Завдання полягає в тому, щоб сформувавати новий виробничий контур, який спиратиметься на нетрадиційні для індустріальної економіки ресурси – науку і інтелект, забезпечуватиме інноваційний зміст розвитку української економіки. Новітні технології дають унікальну можливість країнам з обмеженими ресурсами зробити стрибок через цілі цикли промислового розвитку, які ще декілька років тому треба було пройти, щоб досягти сьогоdnішнього рівня економічного розвитку західного суспільства.

Концептуальними шляхами вирішення проблем побудови моделі економічного зростання області інноваційного типу, на наш погляд, такі:

- розвиток мережі організацій інноваційного типу, у т.ч. технопарків, інкубаторів малого інноваційного бізнесу, що дасть змогу значно підвищити рівень та обсяги комерціалізації результатів наукових досліджень;
- розбудова технополісів – вільних економічних зон для активізації та прискорення інноваційних процесів;
- створення недержавних науково-дослідних та проектно-конструкторських організацій;
- проведення маркетингових досліджень в інноваційній сфері;
- розробка інноваційних проектів відповідно до безпосереднього замовника та споживача;
- вжиття заходів щодо створення необхідного для реалізації інноваційних бізнес-планів модуляції виробництва обсягу фінансування.

Джерелами фінансування проведення цих заходів повинні бути:

- проектне фінансування за рахунок коштів ЄБРР і Світового банку, приватних фондів;
- застосування пільгового кредитування інноваційної діяльності, особливо регіональними банками;
- створення венчурних фондів для розвитку інновацій за рахунок державного бюджету;
- підвищення ролі позабюджетних фондів у розвитку інноваційного ринку;
- залучення до інноваційного підприємництва малого і середнього бізнесу;
- донорські організації та інше.

Подальший розвиток інноваційного ринку потребує досконалішого фінансово-економічного механізму та нормативно-законодавчої бази. Шляхи вирішення проблем у цій галузі внутрішнього ринку визначені. Від їх вирішення залежить забезпечення оптимальних пропорцій внутрішнього ринку – однієї з головних складових економічної безпеки держави.

Кириченко, О.А. Інноваційна діяльність – складова розвитку регіону / О.А. Кириченко, О. А. Нестеренко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць.- Суми: УАБС НБУ, 2004.- Т. 10.- С. 27-32.